

**İLKÖĞRETİM BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
2004 PROGRAMI DOĞRULTUSUNDA
SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARI**

Arş.Gör.Sabri SİDEKLİ

ssidekli@gazi.edu.tr, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim
Fakültesi/ANKARA.

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin 2004 programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarını belirlemektir. Öğrencilerin tutumları üzerinde, eğitenin davranışları, cinsiyetleri, ortamın sunduğu koşullar ve kültürel yapı doğrudan etkili olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin eğitimle ilgili tutumlarının olumlu olması, onun başarısını artırmaktadır. Tutumlarla başarı arasındaki anlamlı korelasyonlar, tutumların en az bilişsel alan davranışları kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırmada, ilköğretim beşinci sınıfta okumakta olan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları belirlenmiş ve ifadelerine yer verilmiştir. Öğrencilerin tutumları incelenirken cinsiyet faktörü göz önünde bulundurulmuştur. Uygulamada yarı yapılandırılmış, açık uçlu her biri iki alt başlığa sahip olan 10 ifade olmak üzere toplam 20 maddeden oluşan tutum ölçeği kullanılmıştır. Tutum ölçeğinde yer alan maddeler oluşturulurken gerekli alan taraması yapılmış ve ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Ayrıca ilköğretim programında yer alan tutum ölçeğinden de yararlanılmıştır. Araştırmanın uygulama alanı 30 erkek ve 32 kız öğrenciden oluşturulmuştur.

Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrencilerin olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür. Cinsiyete göre bakıldığında, erkek ve kız öğrencilerin tutumları arasında farklılık yoktur, öğrencilerin tutumları aynı sebeplerden dolayı benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, tutumlar, ilköğretim

ATTITUDES OF FIFTH GRADE ELEMENTARY STUDENTS TOWARDS SOCIAL STUDIES COURSE BASED ON 2004 CURRICULUM

Abstract

The aim of this study is to determine attitudes of fifth grade elementary school students towards Social Studies course, based on 2004 curriculum. On the attitudes of trainees, educators' behaviors, genders, environmental conditions, and ethos are directly effective. Thus, positive attitudes towards education may have raised their success. The significant correlation between attitudes and success shows that attitudes, is necessary as a cognitive field behavior.

In this study, the attitudes about social sciences lesson in fifth grade has been evaluated. When the students' attitudes were investigated the sex factor was also considered. In application, 10 semi-constructed, open ended items (each one has two sub-title) totally being twenty itemed attitude scale has been used. The items were developed by taking elementary school teachers views, in a pilot study. Also, the attitude scale in the elementary school curriculum was used. This research has consisted of 30 male and 32 female students.

It was observed that, the positive attitudes take. When sex is considered, there is no attitude differences between boys and girls. Students' attitudes are almost the same, due to similar reasons.

Key Words: Social sciences, attitudes, elementary school

Giriş

Disiplinler arası bir program yaklaşımı ve bir ders olarak Sosyal Bilgiler, Türkiye'de ilk kez 1960'lı yıllarda benimsenmiştir. Bu tarihten önce, gerek Osmanlı, gerekse Cumhuriyet dönemlerinde, Sosyal Bilgiler dersinin kapsamına giren disiplinler, ilköğretim düzeyinde ayrı dersler olarak verilmiştir (Otluoğlu ve Öztürk, 2002). Sosyal Bilgiler dersinin kapsamına giren dersler ilk kez 1962 yılında yayınlanan ilkokul programı taslağında disiplinler arası yaklaşımla '*Toplum ve Ülke İncelemeleri*' adı altında birleştirilmiştir (Sönmez,

1997). Sosyal Bilgiler dersi 1968 yılında bugünkü ilkokul programında yer alan adını almış (MEB, 1968) ve 1998 yılına kadar uygulanmıştır. 1998 yılında 4–7. sınıfları da kapsayacak şekilde yeni bir “*İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*” yürürlüğe konmuştur (MEB, 1998). Son olarak 2004–2005 eğitim-öğretim yılında ilköğretim okullarının birinci kademesinde pilot bir çalışma yapılmış yeni 4–5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programı hazırlanmış ve 2005–2006 eğitim-öğretim yılında Türkiye’deki tüm ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersi programını diğerlerinden ayıran özellikleri yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanarak etkinlik temelli olması ve öğrenciyi merkeze almasıdır (MEB, 2005).

Hazırlanmış olan programının öğretim sürecinde öğrencilerin duyuşsal alanına nasıl hitap ettiği bir merak konusudur. Çünkü öğrencilerin öğretim sürecine olan tutumları yapılmış olan araştırmalarda da görülmüştür ki öğrencilerin derslerdeki başarılarını etkilemektedir.

Araştırmalar; bireylerin öğrenmeleri arasındaki farklılıkların önemli bir kısmının kaynağının duyuşsal özelliklerden geldiğini göstermektedir. Duyuşsal özellikler arasında önemli bir yere sahip olan ve bu araştırmanın temelini oluşturan tutumun ne anlama geldiğini tanımlamak gerekir. Tutum kavramı çok değişik şekillerde tanımlanmakla birlikte genellikle öğrenilen tutumlarla ilgili görüşleri içermektedir. Bu görüşler nesne ve durumla ilgili öğrendiklerini veya bunlara karşı kişinin verdiği cevaplarda olumlu ve olumsuz olarak değerlendirmelerini bilmesi olarak tanımlanır. Kulm, tutumu, durumlara mantıksal ve sinirsel hazır olma, deneyimlerin organize olmuş hali, durumlara ve nesnelere ilişkin kişinin cevaplarını

etkileyen dinamik bir yön olarak ifade etmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda öğrencilerin sahip oldukları öğrenme ve merak isteğinin, maalesef ilköğretim 5. sınıftan itibaren hızlı bir düşüş gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Akt. Harlen, 1998).

Tutum, kişinin bir eşya, nesne, kişi ve olaylara karşı olumsuz ve olumlu arasında vaziyet veya tavır alışıdır. Tutum davranış öncesi hangi yönde davranılacağını belirleyen bir iç durumdur. Bazı öğrenciler bazı derslere karşı olumsuz tutum geliştirmiş olabilirler. O nedenle ilgili dersin çalışmalarını yapmak istemezler, isteksizce ya da zorla yaparlar (Koballa, 1988).

Tutum, yaşayarak öğrenilir ya aktif biçimde ya da dolaylı yoldan (Fishbein ve Ajzen, 1975). Tutumlar, sadece olayları yapmamızı etkilemez, aynı zamanda o olayları düzenli biçimde ve tutarlı bir şekilde gerçekleştirmemizi de yönlendirir. Lefcourt (1973), insanların yaşamlarındaki olayları gerçek ya da hayalî biçimde kontrol etme gereksinimine ve bu amaca hizmet edecek tutumlara sahip olduklarını ortaya koymuştur (Akt. Mullinnix, 1998). Çünkü, insanlar genellikle tutumları ile tutarlılık gösterirler. Bir bireyin tutumunu bilme, onun genelde eylemlerini tahmin etmede ya da önceden sezmede faydalı olabilir. Bu durum eğitim açısından da yararlıdır. Çünkü öğrencilerin okuldaki derslerine karşı tutumları ve bakış açıları, daha ileri düzeydeki dersleri alıp almama konusundaki kararları kadar o dersin öğrenme ürünleri üzerinde de etkili olmaktadır (Simpson ve Oliver, 1990).

Tutum araştırmalarını özetleyen Koballa (1988), tutumu incelemek için üç sebep ileri sürmüştür:

1. Tutumlar, bir dereceye kadar devam eder: İnsanların olaylara ya da konulara karşı duyguları nispeten bir zaman sonra değışmez hale

gelir. Tutumlar değiştirilebilmesine rağmen bu olaylar, gelişigüzel olmaz; bir Őey değişme sebebi olmalıdır.

2. Tutumlar, öğrenilir: Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmayı ya da hoşlanmamayı öğrenirler.

3. Tutumlar, davranışla ilgilidir: İnsanların eylemleri, muhtemelen konu ile ilgili olaylara ve problemlere karşı olan duygularını yansıtır.

Tutumlar, bir değer ve inanç sistemine bağlı olarak oluşmaktadır. Bu nedenle bireyin tutumlarının olumlu ya da olumsuz olması oldukça önemlidir. Çünkü, özellikle olumsuz tutumlar bireyin sonraki dönemlerdeki yaşamını da olumsuz etkilemektedir. İnsanların inanç ve tutumları önceden bilinirse davranışları önceden kestirilebilir ve düzeltilir (Buluç, 2002). Bu bağlamda, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumlarının önceden belirlenmesi ve öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemeler yapılması, tutumlarını olumlu yönde etkileyecek değişik stratejiler kullanma aşıından önemlidir.

Wang, Heartel ve Wolbeng (1994), öğrencilerin öğrenmesini etkileyen en önemli etmenin; öğrencilerin tutumları ve bu tutumların içinde bulunduğu bilişsel farkındalık becerilerinin olduğunu belirtmektedirler. Öğrenmenin ilkelerinden olan motivasyon, dikkat ve tutum; bilişsel farkındalığın kişinin kendini kontrol etmesi ile ilgili boyutlardır. Yani öğrencilerin başarılarının artırılması tek başına yeterli değildir; öğrencilerin tutumlarının da olumlu yönde gelişmesi beklenmektedir. Bu başarıyı ve kalıcılığı artırıcı bir etmendir. Dolayısıyla gelişmeyi sağlayacak olan “bilişsel farkındalık becerileri”dir.

Nitekim yapılan araştırmalarda bilişsel farkındalık becerilerine sahip olmanın; öğrenci motivasyonunu artırdığı, derse ilişkin tutumları olumlu yönde geliştirdiği derse ilgi ve kendine güveni artırdığı ve akademik benliği geliştirdiği ifade edilmiştir (Özcan, 2000, Stewart ve Landine, 1995).

Çocukların sosyal becerilerinin gelişmesini amaçlayan Sosyal Bilgiler dersinde çocuğun derse gözlenebilir biçimde etkin katılımının sağlanması, öğretmenin öğrencilerin davranışlarını değerlendirmesini ve onların tutumlarındaki değişiklikleri gözlemesini de kolaylaştırır (Oral, 2000). Duyuşsal özelliklerle başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu gösteren kanıtlar olduğunu, duyuşsal özelliklerin başarının belirlenmesi ve etkilenmesinde önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir (Bloom, 1979).

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin 2004 Programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarını belirleyerek, tutumlarını kendi cümleleriyle örneklendirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- 1) Öğrencilerin tutumlarının durumu nedir?
- 2) Öğrencilerin tutumlarının cinsiyete göre durumu ve görüşleri nedir?

1.2.Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1. Ankara ili Beypazarı ilçesi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Çayırlıoğlu ve Faruk Kefelioğlu İlköğretim okulları 5. sınıf 32 kız 30 erkek toplam 62 öğrenciyi kapsamaktadır.

2. 2007–2008 eğitim öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.

1.3.Varsayımlar

1. Tutum ölçeğinin öğrencilerin tutumlarını geçerli ve güvenilir olarak ölçeceği,
2. Öğrencilerin tutum ölçeğine samimiyetle cevap vereceği varsayılmaktadır.

2.Yöntem

Bu araştırmada veriler, nitel araştırmanın desenlerinden olan durum çalışması (örnek olay) ve görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Toplanan veriler nitel araştırmanın doküman analizi yöntemi ve nicel araştırmanın istatistiksel yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmada analiz yönteminde iki araştırma yönteminin desenlerine de yer verilmiştir.

2.1.Veri Toplama Aracı

Bu araştırma için gerekli olan veriler “Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Yapılan araştırma, nitel araştırmanın desenlerinden olan “*durum çalışması*” olduğu için veri toplama aracı durum çalışmasının gerekliliği doğrultusunda geliştirilmiştir.

Durum çalışması yaparken izlenebilecek belli başlı aşamalar sekiz başlık altında sıralanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005):

1. Araştırma sorularının geliştirilmesi: Soruların geliştirilmesi sırasında alanda yapılmış olan çalışmalar incelenmiş, öğretmen görüşleri alınmış ve eğitimin temel kaynağını oluşturan ilköğretim 4.-5. sınıf Sosyal Bilgiler Programı çalışmaya rehber kabul

edilmiştir. Bunların doğrultusunda ölçekte yer alacak soruların yarı yapılandırılmış açık uçlu 20 maddeden oluşturulmasına karar verilmiştir.

2. Araştırmanın alt problemlerinin geliştirilmesi: İlgili literatür taramasında, önceki yıllarda yapılan buna benzer araştırmalar yeni program doğrultusunda az sayıda olduğu için yeniden ele alınması gerekli görülmüştür.

3. Analiz biriminin saptanması: Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış açık uçlu maddelerle toplandığı için verilerin analizinde doküman analizi kullanılmıştır.

4. Çalışılacak durumun belirlenmesi: Çalışma yapılacak probleme uygun okullar belirlenmiştir.

5. Araştırmaya katılacak bireylerin seçimi: Araştırmaya katılan bireyler çalışma durumunda belirlenen okullardan seçilen 30 erkek ve 32 kız öğrenci olmak üzere 62 öğrenciden oluşmaktadır.

6. Verinin toplanması ve toplanan verinin alt problemlerle ilişkilendirilmesi: Toplanan verilerin hangilerinin alt problemle ilişkili olduğunu saptayarak gereksiz veriler elenmiştir.

7. Verinin analiz edilmesi ve yorumlanması: Çalışmada elde edilen veriler alt problemlerle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Analiz sürecinde verilerin değerlendirilmesinde iki alan uzmanının görüşüne yer verilmiştir. Analiz etme sürecinde nitel araştırma desenlerinden doküman analizi ve nicel araştırma desenlerinden istatistiksel işlemler kullanılmıştır.

8. Durum çalışmasının raporlaştırılması: Alt problemler doğrultusunda analiz edilen veriler raporlaştırılmıştır.

Verilerin toplanmasında kullanılan ölçme aracının iç geçerliliği ve dış geçerliliği sağlanması için kullanılan ölçek hakkında

açık bir şekilde bilgi verilerek iç geçerliliği sağlanmıştır. Dış geçerliliği için de elde edilen verilerden genele çıkarım yapmak yerine, sadece “analitik genelleme” yapılmıştır. Güvenirlilik değeri belirlemek için Cronbach Alpha uygulanmıştır. Güvenirlilik değeri .83 olarak bulunmuştur.

3.Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Alt Problem: Araştırmanın birinci alt problemi olan “Öğrencilerin tutumlarının dağılımı nasıldır?” sorusuna cevap bulmak için uygulanan 20 maddelik tutum ölçeğine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı aşağıdaki Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1 Öğrencilerin Tutum Dağılımları

Sıra	Madde	N	%
1.	Sosyal bilgiler konuları benim için eğlencelidir.	41	66,12
1.1	Sosyal bilgiler konuları benim için çok sıkıcıdır.	21	33,88
2.	Sosyal bilgilere ayrılan ders saatlerinin fazla olmasını isterim.	32	51,61
2.1	Sosyal bilgilere ayrılan ders saatlerinin az olmasını isterim.	30	48,39
3.	Sosyal bilgiler konularını severim.	42	67,74
3.1	Sosyal bilgiler konularını sevmem.	20	32,26
4.	Sosyal bilgiler dersi benim için gereksizdir.	3	4,84
4.1	Sosyal bilgiler dersi benim için gereklidir.	59	95,16
5.	Sosyal bilgiler dersi sınavından çekinirim.	18	29,04
5.1	Sosyal bilgiler dersi sınavından çekinmem.	44	70,96
6.	Sosyal bilgiler dersi benim için ilgi çekicidir.	36	58,06
6.1	Sosyal bilgiler dersi benim için ilgi çekici değildir.	26	41,94
7.	Diğer derslere göre sosyal bilgileri daha çok severek çalışırım.	32	51,61
7.1	Diğer derslere göre sosyal bilgileri daha az severek çalışırım.	30	48,39

8.	Yıllarca sosyal bilgiler okusam bıkmam.	34	54,83
8.1	Bir saat bile sosyal bilgiler okusam bıkarım.	28	45,17
9.	Sosyal bilgiler dersinin konuları benim aklımı karıştırır.	30	48,39
9.1	Sosyal bilgiler dersinin konuları benim aklımı karıştırmaz.	32	51,61
10.	Sosyal bilgiler dersinde diğer derslerden daha çok başarılı olduğumu düşünüyorum.	33	53,22
10.1	Sosyal bilgiler dersinde diğer derslerden daha az başarılı olduğumu düşünüyorum.	29	46,78

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, öğrencilerin genellikle olumlu tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin % 95,16'sı Sosyal Bilgiler dersinin kendileri için gerekli olduğunu, % 70,96'sı bu dersin sınavından çekinmediğini ve % 67,74'ü de Sosyal Bilgiler konularını sevdiğini ifade etmiştir. Genel olarak, öğrencilerin % 62,09'u bu derse yönelik olumlu tutum göstermekte iken % 37,81'i olumsuz tutum belirtmiştir. Burada sayısal olarak verilen sonuçlar, ikinci alt problemde öğrencilerin yazdıkları cümlelerle de desteklenmiştir.

Tablo 1'de görülmektedir ki hiçte azımsanmayacak sayıda öğrenci, olumsuz tutum sergilemiştir. Bu durumun başlıca sebeplerini; öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yeterince aktif olamaması, öğretmenin o öğrencilere karşı ilgisinin az olması ve öğrencinin ailesinin eğitim seviyesi oluşturabilir. Çalışmanın yapıldığı öğrenci gruplarından birinin bulunduğu yerde coğrafik bakımdan başka bölgelerden göç etmiş ailelerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Aile büyüklerinin sadece ailenin maddi desteğini sağlamaya çalışması ve öğrencilerinin öğrenimiyle ilgilenmemesi öğrencilerde olumsuz tutuma neden olmuş olabilir. Öğrencilerle ve okul idaresi ile yapılan görüşmelerde Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumsuz tutum sergileyen çocukların büyük çoğunlukla Güneydoğu Anadolu

Bölgesi'nden göç eden ailelerin çocukları olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin tutumlarının olumsuz olması ve bu derste başarısız olmaları ders başarı notlarında da belirlenmiştir. Aynı doğrultuda öğretmenleri tarafından öğrencilerin diğer derslerinde de başarılarının düşük olduğu ifade edilmiştir. Tabii ki tutumları olumsuz olan öğrencilerin tutumlarının düşük olmasının tek sebebinin aile yaşantısından kaynaklandığı düşüncesi doğru değildir. Ama ailelerin bazılarının çok eşli olması, aile içi problemleri de doğurmuş, öğrencinin evde huzursuz olmasına da sebep olmuştur. Bunların dışında öğrencilerin tutumlarını etkileyen nedenler okul ortamı, öğretmen ve ailenin ekonomik durumu. Öğrencilerin aile otamanın öğrencilerin derslere karşı olan tutumlarında etkili olduğu düşünülerek öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin bazılarının Beypazarılı olduğu ve ailelerinin kendileri ile yeterince ilgilenmedikleri öğrenilmiştir. Bu bilgiler okul idaresi ve sınıf öğretmeni tarafından da doğrulanmıştır.

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Alt Problem: Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Öğrencilerin tutumlarının cinsiyete göre dağılımı nedir? Öğrencilerin tutumlarıyla ilgili görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap bulmak için uygulanan yarı yapılandırılmış açık uçlu 20 maddelik tutum ölçeğinden elde edilen veriler aşağıda analiz edilmiştir. Her maddeye yönelik katılım gösteren öğrencilerin sayısı parantez içerisinde verilmiştir.

Erkekler:

1. Sosyal bilgiler konuları benim için eğlencelidir. (19)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

*Bu derste çok eğlenceli yerler var. Hem bu ders çok kolay.
Bazı sorular komik ve eğlenceli olduğu içindir.
Sosyal bilgiler dersinde konuları okumayı ve özet çıkarmayı severim.*

Yeni bilgiler öğreniyorum.

O ders bizim için çok önemlidir.

Sosyal bilgiler, hayatıma çok benzeyen konular içerir.

Derste konuları etkinliklerle anlatıyoruz. O konuyu özetliyoruz.

1. 1. Sosyal bilgiler konuları benim için çok sıkıcıdır.(11)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Her zaman sosyal bilgiler kitabını okuduğum için çok sıkıcı oluyor.

Sevmediğim bir konudur.

2. Sosyal bilgilere ayrılan ders saatlerinin fazla olmasını isterim.(14)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Dersimi sevdiğim için.

Bu ders çok kolay ve çok yaratıcı ve kimsenin beyni bundan yorulmaz.

Sosyal bilgiler eğlencelidir.

Daha çok ders çalışırız ve yazılıdan iyi not alırız.

2.1. Sosyal bilgilere ayrılan ders saatlerinin az olmasını isterim.(16)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Sosyal bilgiler dersi çok sıkıcıdır.

Çok fazla olursa sosyal bilgiler dersinden sıkılırız.

Sosyal bilgiler ders saatinin az olmasını isterim.

Sosyal bilgilere ayrılan derslerde eğlendirici ve bilgi toplayıcı etkinlikler yapmıyoruz.

3. Sosyal bilgiler konularını severim.(21)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Çok hoşuma gidiyor.

Bu dersin konuları çok kolay ve hemencecik kafamıza yerleştiği için severim.

Bana nasihat vermiş gibi bilgiler verir.

3.1. Sosyal bilgiler konularını sevmem.(9)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Arada sırada çok sıkıcı oluyor.

Konuları aklımızda tutamıyoruz.

4. Sosyal bilgiler dersi benim için gereksizdir.(0)

Bu maddeye yönelik hiçbir erkek öğrenci katılım göstermemiştir.

4.1. Sosyal bilgiler dersi benim için gereklidir.(30)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Sosyal bilgiler dersi gelecekte ve şimdide çok işimize yaradığı için.

Sosyal bilgiler dersi çok önemlidir.

İleriki zamanlarda sosyal bilgiler dersinden soru çıkarsa bilmeliyiz. Bunun için her ders benim için önemlidir.

Çevremizde değişik ülkeleri, güzel yerleri ve iklimi öğrettiği için.

Benim ahlak ve görgü gibi kurallara uymamı sağlar.

Derste paylaşım, beraberliği öğrenirim. Örneğin, çalışma yaparken beraber çalışırız.

5. Sosyal bilgiler dersi sınavından çekinirim.(5)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Derse çalışmadığım için.

5.1. Sosyal bilgiler dersi sınavından çekinmem.(25)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Derse iyi çalıştığım için.

Soruların hepsine cevap verdiğim için çekinmem.

Hep işlediğimiz konulardan soru çıkar, işlemediğimiz yerlerden sorular çıkmaz.

O sınavı olmalıyız, eğer olmazsak derslerde başarılı olamayız, sınıfı geçemeyiz.

6. Sosyal bilgiler dersi benim için ilgi çekicidir.(18)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Ben bu dersi seviyorum.

Bu derse çok önem verdiğim için ilgi çekicidir.

Değişik yerleri ve ülkeleri anlattığı için.

Kütüphaneden bir şeyler araştırıyoruz.

Değişik değişik konular vardır.

6.1. Sosyal bilgiler dersi benim için ilgi çekici değildir.(12)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Sosyal bilgiler dersi benim için çekici değildir.

Bayat bir derstir, bizi bayar.

7. Diğer derslere göre sosyal bilgileri daha çok severek çalışırım.(16)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Derslerimde başarılı olmak için.

Ben her dersimi çok severek çalışırım.

Her ders başka eğlenceli, başka konulu ve bilgi verici derstir.

Diğer derslere göre sosyal bilgileri çok severim ve çok çalışırım.

Bu ders kolay olduğu için iyi, güzel notlar alabilirim.

7.1. Diğer derslere göre sosyal bilgileri daha az severek çalışırım.(14)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Çünkü, diğer derslere de çalışırım.

Sosyal bilgiler dersinde sıkılıyorum.

Diğer dersler daha eğlenceli.

8. Yıllarca sosyal bilgiler okusam bıkmam.(15)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Dersi sevdiğim için.

Benim için çok önemli olduğu için.

8.1. Bir saat bile sosyal bilgiler okusam bıkarım.(15)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Yarım saat okusam bile bıkarım.

Bir saatten fazla okusam azıcık bıkarım.

Sıkıcı bir ders olduğu için.

Bir insan bildiği şeyi okumak istemez.

9. Sosyal bilgiler dersinin konuları benim aklımı karıştırır.(17)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Bazen kendimi derse vermediğim için.

Bütün dersler sıkıcı olduğu için aklımı karıştırır.

Çok değişik konular olduğu için.

Birbirine benzeyen konular yoğun olduğu için aklım karışır.

9.1. Sosyal bilgiler dersinin konuları benim aklımı karıştırmaz.(13)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Ben sosyal bilgiler dersini çok severek çalıştığım için.

Konular bizim kapasitemize uygun olduğu için aklımı karıştırmaz.

Bazılarını önceden bildiğim için.

10. Sosyal bilgiler dersinde diğer derslerden daha çok başarılı olduğumu düşünüyorum.(16)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Dersi severim.

Sosyal bilgiler dersini çok işlediğimiz için başarılıyım.

Ben bilemem, ama diğer derslerden daha kolay.

10.1. Sosyal bilgiler dersinde diğer derslerden daha az başarılı olduğumu düşünüyorum.(14)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Benden daha başarılı arkadaşlarım var.

Sosyal bilgiler dersini anlayamıyorum.

Öbür dersler daha kolay, çalışınca sıkılmıyorum.

Yazılımda düşük not aldığım için.

Kızlar:

1. Sosyal bilgiler konuları benim için eğlencelidir. (22)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Öğretmenimiz araştırma ve projeler yaptırıyor. Bu benim çok hoşuma gidiyor.

Öğretmenim çok güzel anlatıyor. Örnekler vererek açıklamalı anlatıyor.

Sosyal bilgiler dersinde öğretmen kitaptan okutuyor. Ben okumayı çok sevdiğim için eğlenceli geçiyor.

Konular anlatılırken içinde daha iyi anlamamız için hikayeler veriliyor.

1.1. Sosyal bilgiler konuları benim için çok sıkıcıdır.(10)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Dersimde başarılı olduğumu hiç zannetmiyorum, dinliyorum da kafaya giriyor daha sonra unutuyorum.

Konular zordur.

2. Sosyal bilgilere ayrılan ders saatlerinin fazla olmasını isterim.(18)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Ders çok önemli ve eğlenceli oluyor.

Hayatla ilgili önemli konularda bize bilgi veriyor.

Hayata o zaman daha elverişli bakarım.

2.1. Sosyal bilgilere ayrılan ders saatlerinin az olmasını isterim.(14)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Çok aşırı olursa sıkıcı olur. Daha az olmasını isterim.

Bazen insanlar hasta olunca dersin erken bitmesini istiyor. Uykusu geliyor.

Tarihle ilgili sayıları ezberlemek zor geliyor.

3. Sosyal bilgiler konularını severim.(21)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

O konuların benim için çok önemli olduğunu bilirim.

Çok keyifli, güzel, zekamızı geliştirdiği için.

O da benim bir dersim; bunun için sosyal bilgiler konularını da severim.

3.1. Sosyal bilgiler konularını sevmem.(11)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Hepsi çok sıkıcı.

İlgimi çekmez.

4. Sosyal bilgiler dersi benim için gereksizdir.(3)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Kitap, çoğunlukla ekonomiden bahsediyor.

Sıkıcı olduğu için.

4.1. Sosyal bilgiler dersi benim için gereklidir.(29)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Büyük sınıflarda o dersten geri kalmamak için çok daha bilgili olmuş olurum.

Hayatımızın içini anlatıyor.

Hayatımı kolaylaştırabilecek bir ders.

Avukat olmak istersem Sosyal ve Türkçe dersinde başarılı olmak gerekir.

5. Sosyal bilgiler dersi sınavından çekinirim.(13)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Zor olabileceğini düşünürüm.

Dersi dinlemediğim için bana çok zor gelir ve çekinirim.

5.1. Sosyal bilgiler dersi sınavından çekinmem.(19)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Bütün sınavları severim, bilgimi ölçer.

Ondan hiçbir zaman, iki falan almamışım.

Soruları kolay olduğu için.

Çok çalışmaya çalışırım.

Kendime güvenirim ve yapacağıma inanırım.

Bu dersi daha iyi anladığım için sınavdan çekinmem.

Sonunda iyi not alacağım için.

6. Sosyal bilgiler dersi benim için ilgi çekicidir.(18)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Konularında ilgimi çeken bir sürü yazı görüyorum.

Hayatımızla ilgili dışarıdaki olan biten her haberi veriyor.

Yaratıcıdır. Eski devletleri işlemek çok iyi oluyor.

Sosyal bilgiler dersinde öğretmen, dikkat edeceğimiz konuşmalar yapıyor ve benim çok ilgimi çekiyor.

6.1. Sosyal bilgiler dersi benim için ilgi çekici değildir.(14)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Olabilecek olaylardır.

Çünkü, biraz sıkıcı tarihlerden dolayı.

7. Diğer derslere göre sosyal bilgileri daha çok severek çalışırım.(16)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

En iyi derslerimden biridir.

Çok zevk alıyorum.

Benim için önemli bir derstir.

Sosyal bilgiler dersini severek çalışırım, o ders benim mesleğimde lazım olacak.

7.1. Diğer derslere göre sosyal bilgileri daha az severek çalışırım.(16)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Matematik ve Türkçe dersini daha çok severek çalışırım.

Diğer dersler bana göre daha güzel gelir.

Okumayı sevmediğim için.

8. Yıllarca sosyal bilgiler okusam bıkmam.(19)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

İçine dalarım, çok eğlencelidir.

Bu dersle hayatta yaptığım ya da yapacağım pek çok şeyi görürüm.

8.1. Bir saat bile sosyal bilgiler okusam bıkarım.(13)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Bıkarım, okumayı sevmem.

Sıkıcı bir ders.

9. Sosyal bilgiler dersinin konuları benim aklımı karıştırır.(13)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Konular kolay, ama bazen karıştırdığım oluyor.

Birbirine benzeyen konular bol miktarda.

Bazen arkadaşlarımla konuşurum.

Bazı sayfaları karışık.

9.1. Sosyal bilgiler dersinin konuları benim aklımı karıştırmaz.(19)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Dersime iyi çalışırım.

Sosyal konular çok zevk alıcı.

Hepsini iyice çalışırım ve öğretmenimiz anlayacağımız şekilde anlatır.

Çoğu bildiğim konulardır. Onun için daha kolay kavrayabilirim.

10. Sosyal bilgiler dersinde diğer derlerden daha çok başarılı olduğumu düşünüyorum.(17)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Sosyal bilgiler dersim iyi.

Çok proje yaptım, yeterli olana kadar çalışacağım.

Ona daha çok önem veriyor ve çalışıyorum.

10.1. Sosyal bilgiler dersinde diğer derslerden daha az başarılı olduğumu düşünüyorum.(15)

Bu maddeye yönelen öğrencilere bu maddeyi neden seçtikleri sorulduğunda;

Fenden ve Türkçe'den daha az başarılıyım.

Sosyal bilgiler dersiyle aram pek iyi değildir.

Elde edilen verilerden görülmektedir ki, öğrencilerin cinsiyetine göre tutumlarında gözle görülür bir farklılık yoktur. Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları düşük olan öğrenciler, bu dersten düşük not almaları, birbirine benzeyen konuların yoğun olması, konuları akıllarında tutamamaları ve dersi kitaptan okuyarak işlemelerinden dolayı Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarının olumsuz olduğunu ve genellikle diğer derslerde daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu tutum sergileyen öğrenciler ise, öğretmenin dersi iyi anlatması, derste projeler yapılması, dersin arkadaşlık ilişkilerini pekiştirmesi, dersin yaşam için gerekli olduğunun belirtilmesi ve gelecek hayatlarında etkili olacağını hissetmelerinden dolayı Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu tutum ifade etmişlerdir.

Hangi ders olursa olsun ilköğretim programında var olan alanların hepsinin odak noktasında öğrencilerin yaşama uyum sağlamasını gerçekleştirmek vardır. Öğrencilerin bu önemi anlaması, derslerine karşı olan tutumlarını olumlu yönde üst seviyeye taşımaktadır. Bu eylemde öğretmenlerin görevleri elbette tartışılmaz.

Öğretmenler, öğrencilerin derse karşı tutumlarında en etkili olacak elemanlardan birisidir. Öğrencilerin yazmış oldukları görüşler, belirtilen düşünceyi doğrulamaktadır. Öğrencilerin olumlu tutum sergilemesinde, “Öğretmenimiz, araştırmalar ve projeler yaptırıyor. Benim çok hoşuma gidiyor” şeklinde belirtilen görüş örneği, öğretmenlerin öğretim sürecinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.

Shrigley, Koballa ve Simpson’ın çalışmalarına göre, kökeni aileye kadar dayanan tutumlar, değişime karşı dirençlilik göstermektedir (Akt. Tümay, 2001). Sosyal bilgiler dersinde tutumun başarıyı etkilediği birçok araştırmacı tarafından bulunan bir sonuç olduğuna göre, tutumların etkisi büyük bir önem kazanmaktadır. Buna göre, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olan tutumlarının mümkün olduğu kadar olumlu yönde gelişmesi gerekmektedir. Özellikle ilköğretim 4. ve 5. sınıf, bu yönden çok önemlidir. Çünkü, öğrenciler tam anlamıyla sosyal bilgiler kavramlarıyla dördüncü ve beşinci sınıfta karşılaşmaktadırlar. Bu anlamda, bu dönemde sosyal bilgiler dersinde kullanılacak yöntem ve teknikler özenle seçilmelidir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin uygulamaya geçen 2004 programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan araştırmada, uygulanan “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği”nden elde edilen verilere göre, öğrencilerin bu disipline yönelik tutumlarının genellikle olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Buna rağmen çalışma grubunda yer alan 62 öğrenciden 23 öğrencinin olumsuz tutum sergilediği tespit edilmiştir. Cinsiyet bakımından ele

alındığında, öğrencilerin genel olarak tutumlarında anlamlı farklılıklar görülmemiştir. Olumlu tutum sergileyen öğrencilerin tutumlarının sebepleri hep aynı iken, öğrencilerin olumsuz tutum göstermesinin temel sebepleri de birbiriyle benzerlik göstermiştir.

Araştırmaya katılan 62 öğrenciden 39'unun olumlu tutum sergilemesi yeni programın etkili olduğunu göstermektedir. Çünkü, öğrenciler nedenlerini açıklarken derslerde projeler gerçekleştirdiklerini, gerek kütüphanelerde gerekse farklı yerlerden değişik materyallere ulaşarak araştırma ve etkinlik yaptıklarını ileri sürmüşlerdir. Bu durum öğrencilerde olumlu tutumlar kazandırmaktadır.

Öneriler

1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını arttırmak için öğretim sürecinde 2004 programı doğrultusunda hazırlanmış olan etkinliklere daha fazla yer verilmelidir.

2. Dersle ilgili değerlendirmeler yapılırken, sonuç değerlendirmeye yönelik sınavlardan ziyade performans testleri uygulanmalı, öğrencilere ilişkin portfolyo dosyaları oluşturulmalıdır.

3. Öğrencilerin çeşitli disiplinlerdeki akademik başarılarını arttırmak için öğrencilerin derse karşı olan tutumlarını arttırmak gerekir, bundan dolayı öğrencinin öğretim sürecinde aktif olabileceği öğretim yöntemleri tercih edilmelidir.

4. Okullarda bulunan okul aile birliğinin aktif bir şekilde çalışarak, öğrenci velilerinin okula karşı tutumlarını olumlu yönde artırmalıdır. Öğrenci velisinin olumlu tutumu, öğrenci üzerine doğrudan yansiyacaktır.

5. Evde öğrencinin ailesi öğrenci ile birebir ilgilenerek derslerindeki başarılarının artmasına yardımcı olmalıdır. Çünkü olumlu tutum başarıyı, başarı da olumlu tutumu artıracaktır.

Kaynakça

- BLOOM, B.S. (1979). **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- BULUÇ, B. (2002). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Sertifikası Programlarına Yönelik Tutumları. **Toplumsal Düşünce Dergisi**, yıl:3, sayı:5, s. 41-48, Ankara.
- FISHBEIN, M. and AJZEN, I. (1975). Beliefs, Attitudes, Intention, Behaviour: An Introduction to Theory and Research, **Reading, MA: Addison-Wesley**.
- HARLEN, W. (1998). **The Teaching of Science in Primary Schools**. 2. Edition. London: David Fulton Publishers.
- KOBALLA, R. T. (1988). "Attitude and Related Concepts in Science Education." **Science Education**. 72, (2), s. 115-126.
- MACKINNU, A. (1991). **Comparison of Learning Outcomes Between Classes Taught With A Science-Technology-and-Society (STS) Approach and A Textbook Oriented Approach**. The University of Iowa, Ph.D. Thesis. <<http://proquest.umi.com>> (2005, Şubat 09).
- MEB (1968). **İlkokul Programı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- MEB (1998). "*İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Programı*", **Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi**, Sayı:2487.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). (2005). "*İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Programı 4.-5. Sınıf*", Ankara. <www.meb.gov.tr internet adresinden 10.08.2005 tarihinde alınmıştır>.
- MULLINNIX, D. (1998). **The Effect of Science-Technology-Society Issue Instruction on The Attitudes of Female Middle School Students Toward Science**. Ph.D. Thesis, Faculty of The College of Education University of Houston. <<http://proquest.umi.com>> (2005, Şubat 09).
- ORAL, B. (2000). "*Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme İle Küme Çalışması Yöntemlerinin Öğrencilerin Erişileri, Dersle Yönelik Tutumları ve Öğrenilenlerin Kalıcılığı Üzerindeki*

Etkileri”, **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:2, Sayı:19.

- OTLUOĞLU, R. ve ÖZTÜK, C. (2002). **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler**, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÖZCAN, Z. Ç. (2000). “**Teaching Metacognitive Strategies to 6th Grade Students**”, Unpublished B.S. Thesis, Boğaziçi University, The Institute of Science and Engineering, İstanbul.
- SIMPSON, R. D. and J. S. Oliver. (1990). A Summary of Major Influence on Attitude Toward and Achievement in Science Among Adolescent Students. **Science Education**, 74, (1), s. 1-18.
- SÖNMEZ, V. (1997). **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- STEWART, J. and LANDINE, J. (1995). “*Study Skills From a Metacognitive Perspective*”, **Guidance & Counseling**, Autumn, v.11, no.1, pp.16-20.
- WANG, M. C.; HEARTEL, G. D. and WOLBERG, H. J. (1994). “*Synthesis of Research: What Help Students Learn?*”, **Educational Leadership**. v.51, no.4, pp.74-79.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2005). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.